

ב"ה

פסח

מה נשתנה

עורך הסדר שואל "מה נשתנה"

כאן המקום לבאר מה שהוזכר לעיל אודות המנהג שהתפרסם על פי הוראת כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר (וכן נהג בעצמו, ובודאי כן נהגו רבותינו נשיאינו שלפניו) שלאחרי שהבן שואל "מה נשתנה", [וכפי שסיפר כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר שאצל אדמו"ר מהר"ש היה נהוג שכל אחד מהבנים היה שואל "מה נשתנה" בפני עצמו, ולגירסא אחת בסיפור הנזכר לעיל – היה נהוג שגם הבנות היו שואלות "מה נשתנה"], חוזר האב, עורך ה"סדר", ואומר "מה נשתנה", ביחד עם ההקדמה לאמירת "מה נשתנה": "טאטע איך וועל באַ דיר פרעגן פיר קשיות" (כפי שנדפס כבר ב"הגדה" הנוסח שנוהגים לומר).

והנה, ענין זה (שעורך הסדר חוזר ואומר "מה נשתנה") אינו ענין של מנהג טוב והידור כו' בלבד, אלא מפורש כן ברמב"ם:

בהלכות חמץ ומצה¹¹ כתב הרמב"ם: "מוזגין הכוס השני וכן הבן שואל, ואומר הקורא מה נשתנה כו", ואם כן, מפורש בדברי הרמב"ם שלאחרי שהבן שואל, אומר גם הקורא (עורך ה"סדר") "מה נשתנה".

כלומר: מנהג העולם הוא על פי מה שכתוב בשולחן ערוך¹² ש"אם אין לו בן, אשתו שואלת, ואם לאו, הוא שואל את עצמו", וברמ"א מביא מה שכתוב במהרי"ל ש"כשהבן או האשה שואלת, אין צריך לומר מה נשתנה, אלא מתחיל עבדים". וכן פסק אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו¹³: "וכן כשהבן או האשה שואלין אותו, אין הוא צריך לומר מה נשתנה, אלא מתחיל עבדים היינו". אבל דעת הרמב"ם היא – שלאחרי ש"הבן שואל", "אומר (גם) הקורא מה נשתנה"¹⁴.

ועל פי זה נמצא, שמנהג רבותינו נשיאינו לחזור ולומר "מה נשתנה" לאחר אמירת "מה נשתנה" על ידי הקטן שבמסובים – אינו ענין של מנהג טוב בלבד, מהדריין מן המהדריין כו', אלא מנהג זה הוא על פי דעת הרמב"ם ש"הבן שואל, ואומר הקורא מה נשתנה".

[בנוגע לאמירת "טאטע איך וועל באַ דיר פרעגן כו'" על ידי זה שעורך את ה"סדר", אף שאביו נמצא ב"עולם האמת", שתוכנה - באמיתית הענינים – הוא, שעל ידי זה פועלים שהאב נוכח ב"סדר", עד שפונים אליו ואומרים: "טאטע איך וועל באַ דיר פרעגן כו'", באותו אופן שהיה שואל את אביו בהיותו בחיים חייתו בעלמא דין – מובן, שענין זה (לאמיתתו) שייך אצל יחידי סגולה בלבד, כי – כדי לפעול ענין זה למטה, בחושך העולם (לא רק למעלה כו', שזה יכול לפעול כל יהודי, כאשר רוצה באמת כו'), הרי זה שייך רק לאלו שבכחם לפעול זאת, כלומר, כאשר רבותינו נשיאינו היו אומרים "טאטע איך וועל באַ דיר פרעגן כו'" – היו פועלים שהאב יהיה נוכח ב"סדר", באופן שיכולים לדבר עמו ולומר לו: "טאטע איך וועל באַ דיר פרעגן כו'", ומובן, שאין זה שייך לכל אחד ואחת מישראל.

זאת ועוד: מכיון שהמשכחה של נשמה ממקומה ב"גן עדן", ב"עולם האמת" – לעולם דלמטה, הרי זה ענין הקשור עם טירחא גדולה עבור הנשמה, מובן, שלא עושים זאת בכל פעם כו' [אפילו מי שהדבר בכחן]. אמנם רצונו בכך, ... אבל אין זו סיבה מספקת כדי להטריח את הנשמה לרדת ולבוא אליו כו' בעולם דלמטה. ולכן, כאשר עושים דבר כזה [מי שבכחו לעשות זאת] – צריכים "לשלם", כביכול, לנשמה שבאה מ"עולם האמת" עבור טירחא גדולה זו. ומובן, שכל זה אינו דבר השייך לכל כו'.

אבל אף על פי כן, מכיון שהיתה הוראה לפרסם את הנהגת רבותינו נשיאינו – לא רק בנוגע לעצם החזרה על אמירת "מה נשתנה", אלא ביחד עם ההקדמה "טאטע איך וועל באַ דיר פרעגן כו'", - מובן, שגם אמירה זו (בפועל ממש) שייכת לכל אחד ואחת, ובנוגע לתוכנה (שאינו שייך לכל כו') – הרי זה רק להזכרה בעלמא, מצד ענין של חביבות כו'].

- [\[1\]](#) פ"ה, ב.
- [\[2\]](#) או"ח סתע"ג ס"ז.
- [\[3\]](#) שם ס"מ.
- [\[4\]](#) ראה גם הגהות החת"ס לשו"ע שם.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי , אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה , צבייה זלאטע רייזל , שמואל , מנחם מענדל , ישראל אריה לייב , יוסף יצחק ,
שניאור זלמן , חיה מושקא , אברהם דוד , אהרן , חנה